

МБДОУ «Кэскил» Амма улууьун Алтан с

**Сэтинньи - Байанай ыйын
тумуктуур аралдьытыгы сценарийа**

Иитээччи: Никифорова Любовь Ивановна

Алтан 2019с

Байанай быраабынныгын сценарийа

Сыала: Сэтинньи-Байанай ыйыгар анаан ытыллыбыт улэни тумуктээбин. Саха кийитин торут дьарыга булт туьунан оболор билиилэрин чинэтии обугэлэр угэстэрин, булт сизэрин-туомун билибиннэри. Айылбаа тапталы, харыстабыллаах сыбыаны иитии.

Ытааччы: Алтынньы, сэтинньи ыйдар – Байанай ыйдара диэн ааттаналлар. Бу ыйга булчуттар ыраах бултуу-алты бараллар. Кунду туулээби экирэтэллэр, эьэкээннэригэр уомэллэр, айах туталлар. Оту-маьы алдыатыам суоа наадыйарбын эрэ ылыам диэн андабар этэллэр. Саха булчута бултаан дьэ кэргэнин иитэр-аьатар, таныннарар. Бугун биьиги Байанай ыйын тумуктуур аралдытыбытыгар муьуннубут.

1. Улахан белех оболоро «Байанай алгыа» монтаж кердеруехтэрэ.

Ытааччы: Биьиги уолаттарбыт улааттахтарына тыаба бултуу барыахтара.

2. Булчут ункуутэ.

Ытааччы: Булчут кырабы харахтаах, эрчимнээх илиилээх буолар, онон ким саамай сыты харахтаабын, сымса илиилээбин билиэхпит.

Ооньуу «Ким куобабы, тиини табар»

(мээчигинэн сыал бырабы)

Ытааччы: бэлэмнэнии белебун кыргытара ыллаахтара

3. «Туундара обото» ырыа бэлэмнэнии белех

Ытааччы: Сэтинньи ый – кыбынны ый. Тымны кун-туун сэтэрээн иьэр. Сир дойду бутуннуу халын хаарынан буруллубут.

4. Тыа кыылларын туьунан хобооннору аабыахтара кыра белех оболоро.

Ытааччы: Таабырынна таайын эрэ:

Тиит тирэхтээх тинсирики суурук баар уьу.(Тиин)

5. «Тиинчээн» ырыа кыра белех оболоро.

Ытааччы: Сэтинньи ый – Байанай ыйа. Баай барыылаах Байанай эьэбит хара тыа, хамсыыр-харамай, кетер-суурэр иччитэ буолар. Сэтинньи ыйга тыа кыылын туутэ ене ситэр. Ханнык тыа кыылларын билэбитий оболоор?

6. Саамай кыра оболорбут тыа кыылларын ункуутун кердеруехтэрэ.

Ытааччы: Билигин биьиги ойуур олобун тоьо билэргитин билиэхпит.

Таабырыннар:

1. Ууга олохтоох, от аьылыктаах кыыл баар уьу. (андаатар)
2. От-мас аьылыктаах ойуоккалаан обонньор баар уьу. (куобах)
3. Тор-тор торулуур маьы тонсуйар баар уьу. (тонсобой)
4. Тииккэ тилигирэс, харыйаба хачыгырас баар уьу (тиин)
5. Ойуурга кулун курдук кыыл баар уьу. (туртас)
6. Отоннообор оччугуй обустаабар куустээх баар уьу. (буулдыа)
7. Бабаам элбэх аанынан ким да тахсыбат уьу. (илим)
8. Бииргэ мииниллэр икки ат баар уьу. (хайыбар)

Ытааччы: Кыбын ханнык чыычаахтар кыстыылларый?

7.Орто белех оболорун толоруутугар «Чыычаах» ырыа

(Ытыыр сана иьиллэр, ытаабыт куобах киирэн кэлэр)

Ытааччы: Тоьо ытаатын куобахчаан?

Куобах: Кыыллар бары сасыттар, хороонноругар киирбиттэр, тыаба ким да суох.

Ытааччы: Тоьо сасыттар? Туох буолла?

Куобах: Ээ арбаар барар суолун кыайан булбатах сүтэрэн кэбиспит. Ол ийин кыыбыран кыыллары барыларын куттаталаан ууртэлээн кэбиспит. Ити ийэр ээ, саа охсуохха.
(Музыка тыабыр ээ киирэн кэлэр, куобах саар)

Ээ: (кыыбырбыт) Мин тыа хааайына ээбин, барыгытыттан куустээхпин, сизн кэбиэиэм барыгытын!

Ыгытааччы: Хайдах буоллун? Уоскуй, туохтан кыыбырдын? Баар биьиги эйиэхэ кемелъеухпут буолаарай?

Ээ: Халын хаар туьэн арбахха барар суолбун сүтэрэн кэбистим, булбатым.

Ыгытааччы: Арбахха барар суолгун ыйан кердерен биэриэхпит. Биьиэхэ бугун Байанай кэлиэхтээх.

Байанайы кэтээ таарыйа ооньуута ооньуюбун. Ээ уонна куобахчаан биьигини кытта оонньоон эрэ.

Ооньуу «Ооньууру тургэнник ыл» (кыыллар ооньуурдара тураллар музыка тохтоотобуна ооньууру тургэнник ылыахтаахтар)

Байанай киирэн кэлэр.

Байанай: Дорооболорун оболоор! Мин ыраах тыаттан кэллим. Истибитим тыаба туох буолбутун. Ээ кыыбыран кыыллары куттаабытын. Мин ээбэ кемелъеуем, арбахха барар суолун кердеруем. (ээни куобаы атааран баран киирэр)

Ээбэ арбаар барар суолун кердерен биэрдим.

Туохха муьуннут оболоор?

Ыгытааччы: Биьиги Байанай ыйын тумуктуур бырааьынньыкпытыгар муьуннубут.

Байанай: Оболоор, булчут туттар тэрилин теье билэргитин керуехпут.

Бу мин рюкзакпар араас булчуттар, балыксыттар туттар тэриллэрэ бааллар. Ону аатты, аатты булчут рюкзагар уган иьиэхтээххит. Ким сепке аатгаан булан укпут ол кыайар.

Ооньуу «Септеех тэрили бул»

8. Кыыллар туьунан чабырбах ааьыахтара улахан белех оболоро.

Ыгытааччы: ооньуу «Кыылы суолунан бул»

(Проктарынан кердеруу)

9. «Ункуу» ырыа улахан белех оболоро

Байанай: Чуораан тыабыр мин табаларым иьэллэр быьыылаах. Чэ оболоор мин табаларбын кытта барыам булчуттарым кэтэстэхтэрэ.

10. « Табалар ункуулэр».

Байанай: Керсуеххэ диэри!(табалары кытта тахсан барар).

Ыгытааччы: Байанай кэлэн ыалдьыттаабыккар махтанабыт.

Керсуеххэ диэри.

Биьиги аар тайбабытын, тулалыыр айылбабытын мэлдьи харыстыабын! Оччоьо эрэ керерсуурэр уксуу туруо, Баай Байанайбыт араас булдуан кундулуу туруо!

11. Ырыа «Ебугэ ооньуулар»

